

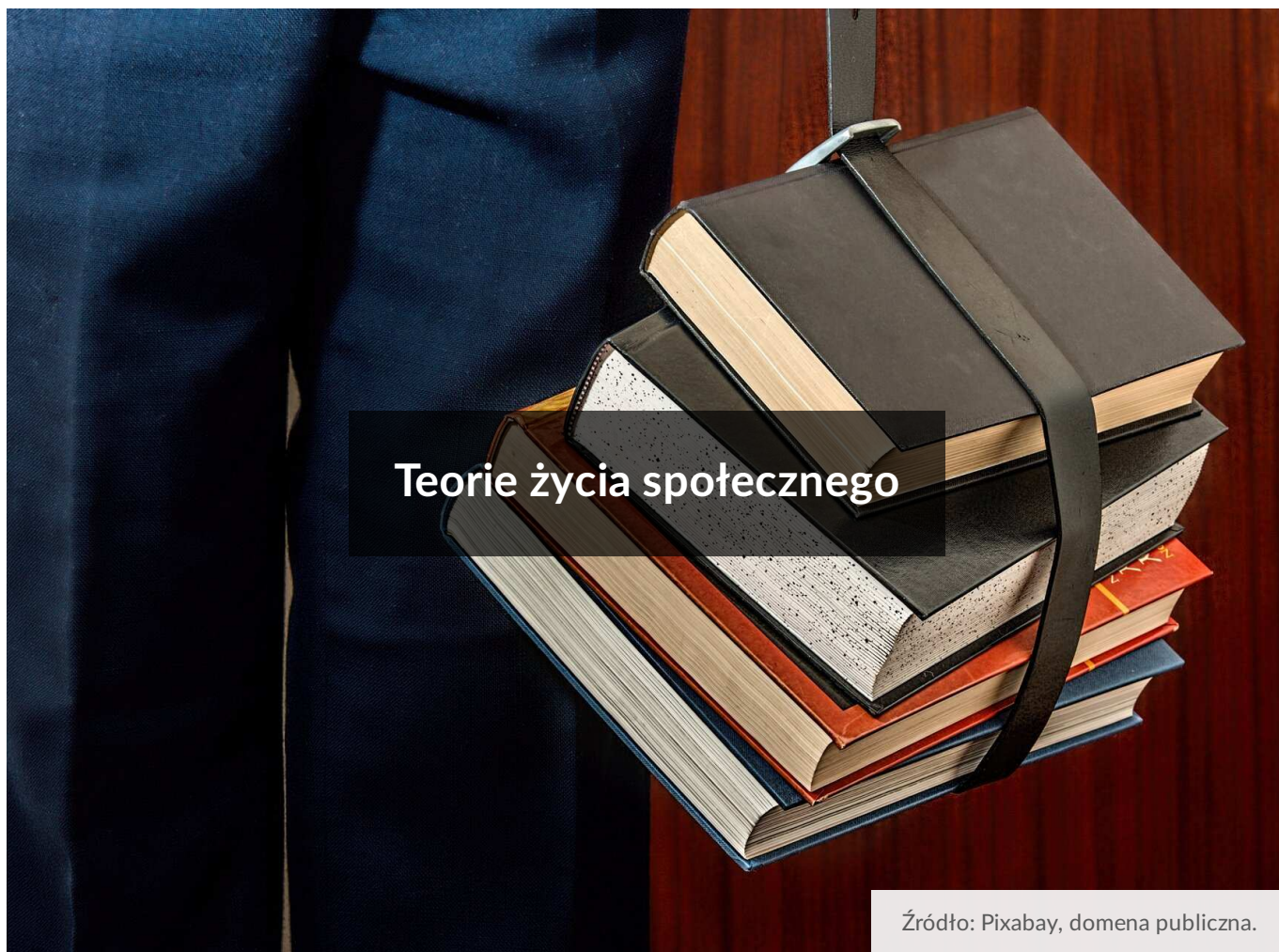
Teorie życia społecznego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: dostępny w internecie: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 15.06.2020].
- Źródło: *Burżuazya a Proletaryat*, tłum. Witold Piekarski, Warszawa 1907.
- Źródło: George Homans, *Social Behavior: its Elementary Forms*, Nowy Jork 1961, s. 3.
- Źródło: Vilfredo Pareto, *Traktat o socjologii ogólnej*, 1916.

- Źródło: *Postęp i regres. Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania ewolucji cywilizacji*, red. Marta Dobrzycka, Joachim Osiński, Warszawa 2017.
- Źródło: Joanna Wieczorek, *Teorie życia społecznego*, dostępny w internecie: joannawieczorek.pl [dostęp 15.06.2020].

Materiał jest częścią serii „**Repetitorium**”.

W tym materiale przypomnimy wiadomości z jednego z działów wiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu teorii życia społecznego oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz teorie życia społecznego.
- Wskażesz najważniejszych teoretyków życia społecznego.
- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń dotyczących teorii życia społecznego.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Przeczytaj

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

wyjaśnij

twoim zadaniem jest zrekonstruowanie związku przyczynowo-skutkowego, opisanie od początku do końca, o co chodzi i dlaczego;

scharakteryzuj

należy przeanalizować genezę, przebieg oraz konsekwencje danego procesu czy zjawiska, wymieniając uczestników wydarzeń (postacie, organizacje) lub inne istotne elementy;

porównaj

twoim zadaniem jest zestawienie wydarzeń, zachodzących procesów, danych itp. pod kątem występujących między nimi podobieństw oraz różnic;

rozstrzygnij

w tym wypadku oczekiwana odpowiedź jest jedna: „tak” lub „nie” - oczywiście wraz z uzasadnieniem, ale bez formułowania własnych ocen;

rozważ

należy tu sformułować zarówno argumenty, jak i kontrargumenty, czyli „za” i „przeciw”, wartościując słuszność danego rozumowania;

ocień

to polecenie pozwala ci przedstawić własną, subiektywną opinię na temat opisywanych zjawisk i procesów;

każda przedstawiona ocena – o ile będzie dobrze uzasadniona – zostanie uznana, dlatego też kluczową rolę odgrywa umiejętność budowania argumentacji;

udowodnij

w poleceniu tym zawarta jest teza, a twoim zadaniem jest stworzenia krótkiej narracji z podaniem argumentów na rzecz jej prawdziwości;

uzasadnij

zadanie podobne jak powyżej, ale w tym przypadku powinno się określić sposób rozumowania, który umożliwi postawienie danej tezy;

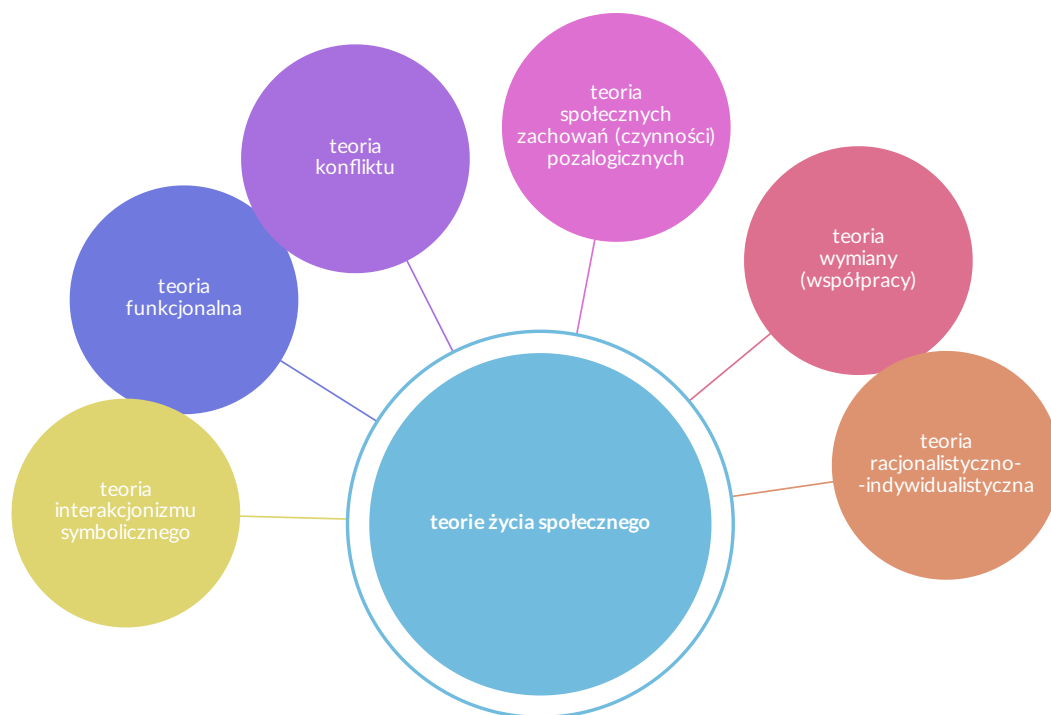
wykaż

należy tu wykazać prawdziwość lub nieprawdziwość związków przyczynowo-skutkowych, odnoszących się do tezy; podaj, wymień, wskaż – takie polecenia występują w zadaniach półotwartych, w których jest miejsce na twoją odpowiedź; podajesz wtedy pojęcie, nazwę własną (pełną, bez skrótów), imię i nazwisko osoby itp.

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Teorie życia społecznego

We współczesnych badaniach społecznych posługujemy się zazwyczaj jedną z teorii życia społecznego, np. teorią funkcjonalną, konfliktu, wymiany (współpracy), społecznych zachowań pozalogicznych, racjonalistyczno-indywidualistyczną bądź teorią działania społecznego.

Przy omawianiu różnych typologii teorii życia społecznego warto pamiętać, że nie wszyscy wymieniani badacze uważają, że społeczeństwo daje się opisać tylko wedle jednej z tych teorii. Można te opisy traktować jako komplementarne, ukazujące odmienne aspekty tego samego społeczeństwa.

Teoria funkcjonalna

Prekursorami tej teorii byli Vilfredo Pareto, Florian Znaniecki, a także antropolodzy społeczni: Alfred Radcliffe-Brown i Bronisław Malinowski. Najwybitniejszymi współczesnymi przedstawicielami byli Talcott Parsons i Robert Merton.

Teoria ta opiera się na pewnych założeniach.

Społeczeństwo rozpatrywane jest poprzez tworzące je grupy,

Jednostki, grupy społeczne i związane z nimi przedmioty można jedynie w powiązaniu z innymi jednostkami i grupami. Każda z nich jest jednocześnie elementem wielu możliwych systemów (układów) zwanych podsystemami.

Najprostszym systemem (podsystemem) są dwie oddziaływujące jednostki, ale na każdym poziomie system (układ) społeczny nie czynności jednostek (czy grup), lecz jest także czymś odrębnym ponad cechami jednostkowymi (czy grupowymi).

Nie sposób zrozumieć systemów wyższego rzędu (np. społeczny) na podstawie analizy systemów niższego rzędu: grup, podgrup czy podsystemów. System wyższego rzędu (bardziej złożony, heterogeniczny) może mieć też przez coś, co nie występowało w niższych układach.

Społeczeństwo jest systemem składającym się z wzajemnie powiązanych części, z których każda pełni określoną funkcję w tym systemie (stąd i funkcjonalizm).

System społeczny jest w stanie dynamicznej równowagi; równość wynika z harmonii opinii i dążeń: może być kształtowana przez interesy.

Napięcia wewnątrz systemu mogą się utrzymywać nawet przez
są one rozwiązywane.

System ten zmienia się, ale w sposób stopniowy i ewolucyjny. modyfikacjom ulegają społeczne makrostruktury, ale również : mikrostruktury społeczne i kulturowe.

Cechą charakterystyczną tego systemu jest występowanie zróżnicowanych i pozycji społecznych związanych ze zróżnicowanymi prawami oraz istnienie wspólnych norm i wartości. Aby system ten mógł być spełnione następujące warunki: zdolność do adaptacji, osiągnięcia integracji i utrzymywania wzorców działania.

System społeczny dąży do zachowania ładu, czyli prawidłowego tworzy pewną hierarchię.

Talcott Parsons wyróżnił trzy fazy ewolucji społeczeństwa: społeczeństwo pierwotne, przejściowe i nowoczesne. Podstawą dokonanego podziału były różnice stopnia zdolności do adaptacji i zmieniające się formy kontroli społecznej, a także tworzenie nowych systemów wartości, przystosowanych do coraz bardziej złożonych stosunków. Kultura (pismo, prawo) zapewnia społeczną kontrolę nad ewolucją społeczną.

Teoria konfliktu

Prekursorami tego nurtu byli Karol Marks i Georg Simmel, a z polskich badaczy piszący po niemiecku Ludwik Gumplowicz. Najwybitniejszymi współczesnymi teoretykami są Lewis A. Coser, Ralf Dahrendorf i Charles Wright Mills.

W teoriach konfliktu można odnaleźć następujące założenia:

Społeczeństwo (a więc także każda grupa w społeczeństwie) jest w toku nieustającej zmiany (Dahrendorf), tworzy system, którego elementy pozostają z sobą w sprzeczności.

W społeczeństwie występuje zjawisko zależności wynikające z pełnienia rozmaitych funkcji i zajmowania różnych pozycji przez jednostki, ale naturalną konsekwencją tego są różne interesy i konflikty, które poprzez dezintegrację prowadzą do zmiany społecznej.

Organizacja społeczeństwa opiera się na rozróżnieniu pozycji wyższych i niższych, na przymusie władzy stosowanym przez jednych jego członków wobec innych.

Poszczególne jednostki zajmują w różnych grupach społecznych różną pozycję społeczną – ta sama osoba, mająca w jednej grupie pozycję zwierzchnią, w innej może zajmować pozycję podporządkowaną innej jednostce. Konflikty

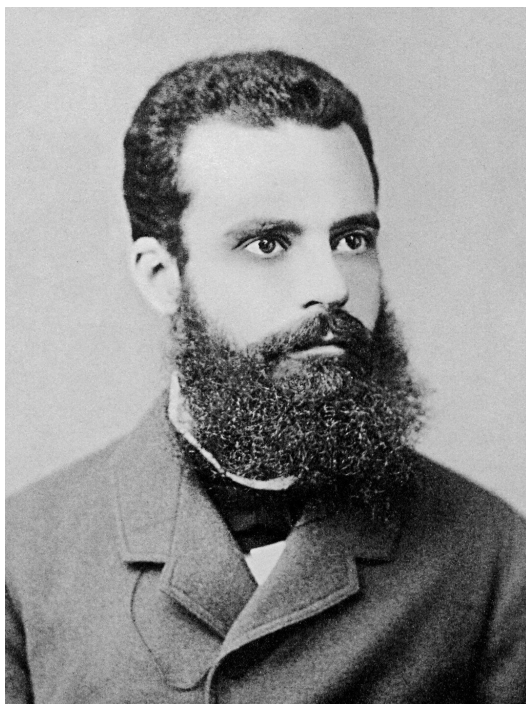
mogą przyczyniać się też do wzrostu zakresu adaptacji i przystosowania poszczególnych grup społecznych; konflikty prowadzą do zmiany społecznej.

Dla części zwolenników tej teorii (Marks, Gumplowicz) grupy społeczne stanowią część struktury społecznej o charakterze konfliktogennym – grupy te mają różne interesy antagonistyczne; dla innych badaczy (Simmel, Coser) to jednak aspiracje poszczególnych jednostek (połączonych czasami w grupy społeczne), a nie właściwości struktury społecznej doprowadzają do konfliktów społecznych.

Konflikt nie tylko dzieli i zmienia radykalnie społeczeństwo, nie jest czymś z natury złym – pełni też funkcję pozytywną: rozładowuje napięcia, wzmacnia więzi grupowe (Simmel).

Teoria społecznych zachowań (czynności) pozalogicznych

Teoria ta opiera się na następujących założeniach:

Vilfredo Pareto, włoski ekonomista i socjolog. Był współtwórcą lozańskiej szkoły w ekonomii. Od 1893 roku był profesorem uniwersytetu w Lozannie. Twórca teorii społecznych zachowań pozalogicznych.
Źródło: domena publiczna

W społeczeństwie, oprócz dających się czasami zaobserwować zachowań logicznych wynikających z modelu przyczynowo-skutkowego, występują też w większości czynności pozalogiczne (nienaukowe, ale też nie są one nielogiczne), np. myślenie potoczne, wierzenia (i to niekoniecznie o charakterze religijnym); przy opisie społeczeństwa nie należy ich pomijać.

2

Czynności pozalogiczne to takie, w których nie istnieje relacja pomiędzy celami a logicznymi środkami używanymi do jego realizacji. Zjawisko to można łatwo zaobserwować wówczas, gdy ludzie traktują pewne koncepcje niezależnie od ich wartości logicznej i związku z rzeczywistością, a jedynie na podstawie zgodności lub niezgodności z panującymi w danej grupie społecznej i w danym czasie przekonaniami, które mają charakter instynktowny, uczuciowy, a czasami wręcz irracjonalny. Przekonania tego typu nazywa się rezyduami.

3

Poważne traktowanie tych koncepcji wynika, zdaniem Pareto, z nieświadomionych często założeń, nazwanych przez niego derywacjami, typu uznania autorytetu: tradycji, zwyczaju, interesu, ale też zwykłego „tak trzeba i już”.

Poprzez zależności derywacji od rezyduów powstają ideologie, tworzone najczęściej na podłożu psychologicznym.

Teoria wymiany (współpracy)

Jednym z prekursorów tej teorii był Herbert Spencer. Najwybitniejszymi jej przedstawicielami są George Caspar Homans i Peter M. Blau. Z polskich socjologów do jej propagatorów można zaliczyć Edwarda Abramowskiego.

Teoria ta opiera się na następujących założeniach:

- Bez względu na podziały kulturowe, historyczne i ekonomiczne, przynależności grupowe, stanowe, klasowe czy zakres dostępu do władzy tym, co jest wspólne dla wszystkich ludzi, jest ich natura – taka sama dla każdego człowieka.
- Każdy ma prawo robić, co tylko zechce, pod warunkiem, że nie gwałci równego prawa każdego innego człowieka; współpraca jest podstawą organizacji społeczeństwa.
- Człowiek jest nie tyle elementem (członkiem) społeczeństwa, ile poprzez współistnienie z innymi ludźmi nieustannie je tworzy, aby zaspokoić swoje naturalne potrzeby.
- Społeczeństwo funkcjonuje wskutek wzajemnego oddziaływania jednostek na siebie; poszczególne jednostki mają zróżnicowane potrzeby i są zdolne do zwrotnego wzmacniania swoich oczekiwań, jak również do wzajemnej realizacji tychże oczekiwań.
- Zachowanie społeczne jest wymianą dóbr zarówno materialnych, jak i niematerialnych: symboli, aprobaty i prestiżu.
- Przedmiotem badania powinny być zachowania ludzi jako ludzi, a nie jako członków społeczeństwa, i dlatego dużą rolę należy przywiązywać do psychologii jako nauki.

Spółeczeństwo funkcjonuje wskutek wzajemnego oddziaływania jednostek na siebie.

Słownik

derywacja

pozalogiczne uzasadnienia ludzkiego działania

rezydua

zjawiska psychiczne, wyobrażenia i przekonania będące wyrazem popędów skłaniających ludzi do określonych zachowań

typ idealny

abstrakcyjny model składający się z cech istotnych danego zjawiska społecznego, jednak w czystej postaci niewystępujący w rzeczywistości

czynności społeczne

działania celowo adresowane do innych ludzi

interakcje symboliczne

proces wymiany znaczeń między jednostkami, któremu towarzyszy obustronna analiza znaczeń symboli

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj audiobooka, który przedstawia dwie teorie życia społecznego, następnie wykonaj zadania.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PXv83hA1B>

Teoria racjonalistyczno-indywidualistyczna i teoria interakcjonizmu symbolicznego

Teoria racjonalistyczno-indywidualistyczna

Jednym z najważniejszych propagatorów tej teorii był Max Weber. Opiera się ona na następujących założeniach:

Podmiotem życia społecznego jest wyłącznie jednostka ludzka. Człowiek jest wolny, czyli ma w zasadzie całkowitą zdolność wyboru celów i środków prowadzących do ich realizacji. Gdy mówimy o pewnych całościach społecznych, na przykład o państwie, narodzie, społeczeństwie, armii, towarzystwie akcyjnym, stowarzyszeniu czy nawet rodzinie, to interesuje nas w istocie tylko to, jak w ich ramach może się zachowywać jednostka. Zachowanie to można oceniać poprzez „rozumienie bezpośrednie” – obserwujące, oraz „rozumienie wyjaśniające” – pytające o znaczenie, motywy jakiegoś zachowania jednostki – kluczowa jest dla niego metoda porównawcza. Każde zachowanie jednostki lub działanie społeczne można odnieść do pewnego wzoru – „typu idealnego” postępowania racjonalnego. Zachowania człowieka z punktu widzenia zachowania się innych ludzi, wtedy gdy wykorzystuje on minimum świadomości, to czynności społeczne i należy je odróżnić od zachowań czysto odruchowych, na przykład tych, które opisuje psychologia tłumu.

Czynności społeczne jednostki mogą być: tradycyjne – gdy wykonujemy je, kierując się nawykami; emocjonalne – gdy uczucie nakazuje nam określone zachowanie bez względu na skutki; racjonalne – gdy do swoich celów dobieramy środki zapewniające maksymalną efektywność.

Spółeczeństwo nie rozwija się według z góry określonego schematu, niezmiennych praw czy stadiów. W ramach struktury społecznej można wyróżnić niezależne od siebie trzy wymiary: ekonomiczny, kulturowy i polityczny. Teoria zakłada, że „świat można odczarować”, to znaczy zracjonalizować w ramach liberalnego systemu wolności osobistych, wolnego rynku i racjonalnego przedsiębiorstwa.

Teoria interakcjonizmu symbolicznego

Można pokazać związki tej teorii zarówno z teoriami Maxa Webera, jak i Floriana Znanieckiego, a także z teorią wymiany. Do prekursorów tej koncepcji należy zaliczyć filozofa i socjologa George'a Herberta Meada, a do najważniejszych teoretyków – Herberta Blumera. Teoria ta opiera się na następujących założeniach:

Rzeczywistość społeczna wyłania się z interakcji, czyli wzajemnych oddziaływań między jednostkami i zbiorowościami (również grupami) o różnej trwałości. W procesie wzajemnej komunikacji interakcje doprowadzają do powstawania symboli, czyli pewnych znaczeń nadawanych poszczególnym rzeczom i osobom. Znaczenia te ulegają stałej reinterpretacji w aktualnych sytuacjach. Świadomość jednostki powstaje w procesie społecznego oddziaływania i komunikacji z innymi jednostkami. Jednostka jest wyposażona w jaźń, czyli zdolność do autorefleksji i do udzielania sobie wskazówek, a nawet do traktowania siebie nie tylko jako podmiot, ale i jako przedmiot samej siebie. W ten sposób powstaje jej tożsamość i dzięki temu może wyznaczać sobie zarówno cele, jak i metody ich osiągnięcia. Interakcje ze znaczącymi osobami, kluczowymi w procesie socjalizacji pierwotnej, doprowadzają do powstania „jaźni społecznej”. Ludzie nie tyle reagują na zachowanie innych (tak twierdzą zwolennicy funkcjonalizmu i teorii konfliktu), ile interpretują sobie i innym własne i cudze działania. Takie interakcje, w których partnerzy życia społecznego odczytują wzajemnie znaczenie swoich działań, nazywamy interakcjami symbolicznymi. W takich interakcjach zawarte jest postrzeganie, komunikowanie i działanie wobec innych osób lub rzeczy. Z tej perspektywy grupy społeczne to ludzie pozostający we wzajemnej interakcji. Spółeczeństwo to nieustanny proces interakcyjny. Struktury społeczne kształtowane są stale przez rutynowe interakcje i same w sobie nie determinują ludzkich działań. W społeczeństwie istnieje wiele sytuacji i działań, które nie mają charakteru ani strukturalnego, ani jednoznacznie zinterpretowanego – i jest to

naturalne. Socjolog przestaje być teoretykiem życia społecznego, a staje się przede wszystkim jego obserwatorem i uczestnikiem.

Ćwiczenie 1

Zastanów się, która z teorii przemawia do ciebie. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Polecenie 2

Przedyskutuj swoją odpowiedź i uzasadnienie z osobą z sąsiedniej ławki.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenia.

” W centrum zainteresowania (...) są studia nad mechanizmami przetrwania systemów społecznych, mniejszą wagę przykładają do poznania genezy badanych zjawisk, a także zmian, którym system ulega. (...) uznaje społeczeństwo za samoregulujący się system, którego istnienie zależy od wypełniania przez jego części składowe pewnych podstawowych funkcji; do jego głównych pojęć należą – oprócz funkcji i systemu – pojęcia ładu i równowagi społecznej.

Źródło: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

Wskaż, jakiej teorii dotyczy źródło.

Wybierz odpowiedź najbliższą twojej i przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Wskaż przedstawiciela tej teorii.

Wybierz odpowiedź najbliższą twojej i przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenia.

” George Homans *Social Behavior: its Elementary Forms*

[To że] zachowanie jest społeczne oznacza, że kiedy osoba działa w pewien sposób, jest ona nagradzana lub karana przez zachowanie innej osoby.

Źródło: George Homans, *Social Behavior: its Elementary Forms*, Nowy Jork 1961, s. 3.

Wskaż, jakiej teorii dotyczy źródło.

Wybierz odpowiedź najbliższą twojej i przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Wskaż prekursora tej teorii.

Wybierz odpowiedź najbliższą twojej i przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Joanna Wieczorek

Teorie życia społecznego

Możemy wyróżnić trzy fazy ewolucji społeczeństwa: społeczeństwo pierwotne, przejściowe i nowoczesne. Podstawą stworzonego podziału były różnice stopnia zdolności do adaptacji i zmieniające się formy kontroli społecznej, a także tworzenie nowych systemów wartości, przystosowanych do coraz bardziej złożonych stosunków.

Źródło: Joanna Wieczorek, *Teorie życia społecznego*, dostępny w internecie: joannawieczorek.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

Wskaż, o której z teorii mówi tekst.

Wybierz odpowiedź najbliższą twojej i przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 4

Wskaż dwa zdania, które opisują społeczeństwo kategoriami teorii konfliktu.

- Organizacja społeczeństwa opiera się na rozróżnieniu pozycji wyższych i niższych, na przymusie władzy stosowanym przez jednych jego członków w stosunku do innych.
- W społeczeństwie występuje zjawisko zależności wynikające z pełnienia różnych funkcji i zajmowania różnych pozycji, ale naturalną konsekwencją tego są różne interesy i konflikty, które poprzez dezintegrację prowadzą do zmiany społecznej.
- Społeczeństwo (a więc również każda grupa w społeczeństwie) w toku stałej zmiany tworzy system, którego elementy pozostają ze sobą w sprzeczności.
- Cechą charakterystyczną tego systemu jest występowanie zróżnicowanych ról i pozycji społecznych związanych z różnorodnymi prawami i obowiązkami oraz istnienie wspólnych norm i wartości.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” *Postęp i regres. Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania ewolucji cywilizacji*

Najczęściej rozwój społeczny definiuje się jako ukierunkowany celowościowo proces społeczny, w ramach którego następuje istotny wzrost pożądanych dla danego społeczeństwa lub społeczności zmiennych. Ów teleologiczny charakter wspomnianego procesu może jednak być modyfikowany przez pojawiające się nieprzewidywane zmienne. Stąd rozwój społeczny jest zawsze rezultatem planowych i uporządkowanych działań z jednej strony oraz działań nieplanowanych i trudnych do przewidzenia z drugiej. Kategoria rozwoju często jest dookreślana w różny sposób, co prowadzi do jej przedmiotowego zawężenia.

Źródło: *Postęp i regres. Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania ewolucji cywilizacji*, red. Marta Dobrzycka, Joachim Osiński, Warszawa 2017.

Zdecyduj, czy teza jest prawdziwa: rozwój społeczny to proces zmiany rzeczywistości historycznej i społecznej przebiegający w sposób nieprzypadkowy i zamierzony. Uzasadnij swoje zdanie.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

” *Burżuazya a Proletaryat*

Historia wszystkich dotychczasowych społeczeństw jest historią walk klasowych. Wolny i niewolnik, patrycyusz i plebejusz, pan i poddany, cechowy majster i czeladnik, ciemiężca i uciśniony – pozostawali w wiecznym antagonizmie, prowadząc skrycie lub jawnie ustawiczną przeciw sobie walkę dopóty, aż się ona kończyła rewolucyjnym przetworzeniem całego społeczeństwa lub też wspólną zgubą walczących klas.

Źródło: *Burżuazya a Proletaryat*, tłum. Witold Piekarski, Warszawa 1907.

Wskaż, który przedstawiciel konfliktowej teorii rozwoju społecznego jest autorem tekstu.

Wybierz odpowiedź najbliższą twojej i przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” Vilfredo Pareto

Traktat o socjologii ogólnej

Najbardziej podstawowy podział, jakiego można dokonać, to podział społeczeństwa na dwie warstwy, to znaczy na warstwę wyższą, która zazwyczaj obejmuje rządzących, i na warstwę niższą, która obejmuje rządzonych. Ten fakt jest tak oczywisty, że zazwyczaj narzucał się nawet mało doświadczonemu obserwatorowi, podobnie jak zjawisko krążenia jednostek między dwiema warstwami. Nawet Platon przeczuwał to zjawisko i chciał je sztucznie uregulować.

Wspomnieliśmy już o różnicy w rozkładzie rezyduów w poszczególnych grupach społecznych, głównie w klasie rządzącej i rządzonej.

Źródło: Vilfredo Pareto, *Traktat o socjologii ogólnej*, 1916.

Podaj nazwę teorii rozwoju społecznego, której dotyczy tekst.

Wybierz odpowiedź najbliższą twojej i przekonaj się, czy jest poprawna.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj zadanie.

” Ewolucjonizm

– kierunek w filozofii i naukach społecznych inspirowany przez biologiczną teorię ewolucji Ch. R. Darwina i system filozoficzny H. Spencera, ukształtowany w 2. połowie XIX w., przyjmujący jako główne założenie koncepcję zmienności i postępowego rozwoju całej rzeczywistości (zwłaszcza społeczny); rozwój ten ma charakter ewolucyjny, tj. ciągły, stopniowy i jednokierunkowy (nieodwracalność zmian ilościowych), dotyczy zarówno całej ludzkości, jak też poszczególnych społeczeństw, instytucji społecznej i dziedzin kultury.

Źródło: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

Wyjaśnij, dlaczego ewolucjonizm H. Spencera określany jest jako linearna teoria rozwoju społecznego.

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Wiedza o społeczeństwie 2022

Temat: Teorie życia społecznego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

1) wyjaśnia, czym są potrzeby człowieka, i ustala ich hierarchię, uwzględniając społecznie akceptowany system aksjologiczny;

3) charakteryzuje role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych; analizuje zasady wzajemności, zaufania i pomocy;

5) wyjaśnia charakter procesu socjalizacji; podaje przykłady wpływu społecznego w różnych dziedzinach życia; analizuje przypadki oraz przedstawia zalety i wady konformizmu i nonkonformizmu.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje teorie życia społecznego;
- wskazuje najważniejszych teoretyków życia społecznego;
- analizuje typy poleceń do ćwiczeń dotyczących teorii życia społecznego;
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- burza mózgów;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;

- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie przygotowują prezentacje na podstawie informacji zawartych w sekcji „Podsumowanie”.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Teorie życia społecznego” i celów zajęć.
2. Uczniowie na podstawie własnej wiedzy przygotowują mapę pojęć do zagadnienia poruszonego w temacie repetytorium, czyli teorii życia społecznego. Przedstawiają swoje propozycje w trakcie burzy mózgów. Wybrana osoba zapisuje je na tablicy. Po fazie twórczej następuje weryfikacja pomysłów i powstaje ostateczna wersja mapy.

Faza realizacyjna:

1. Przedstawienie uczniowskich prezentacji. Po każdej z nich następuje omówienie: uczniowie mogą zadawać pytania prelegentom, weryfikować i uzupełniać informacje.
2. Uczniowie zapoznają się z multimediami w sekcji „Audiobook”. Wynotowują najistotniejsze informacje. Następnie wykonują polecenia i ćwiczenia dołączone do materiału.

3. Uczniowie w parach przygotowują argumenty do dyskusji dotyczącej zagadnień poruszonych w materiale w sekcji „Audiobook”. Dyskutują, a następnie wybrane osoby przedstawiają wnioski.
4. Uczniowie dzielą się na 4-osobowe grupy i rozwiązują na czas zadania z sekcji „Sprawdź się”, od najłatwiejszych do najtrudniejszych. Grupa, która poprawnie rozwiąże zadania jako pierwsza, wygrywa i może zostać nagrodzona ocenami za aktywność.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie przebiegu zajęć, wskazanie mocnych i słabych strony pracy uczniów, udzielenie im informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Przygotuj kilka pytań dotyczących poruszanych na zajęciach zagadnień, których możesz się spodziewać na kartkówce.

Materiały pomocnicze:

- G. C. Homans, „*Social Behavior*”: *its Elementary Forms*, Nowy York, 1961.
- J. Wieczorek, *Teorie życia społecznego*, joannawieczorek.pl.
- *Postęp i regres. Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania ewolucji cywilizacji*, red. J. Osinski, M. Dobrzycka, wydawnictwo.sgh.waw.pl
- Karol Marks, Fryderyk Engels, *Manifest Komunistyczny*, pl.wikisource.org.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Audiobook” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.